

बोर्ड प्रश्नपत्रिका: मार्च 2019

गणित (भाग - II)

वेळ: 2 तास

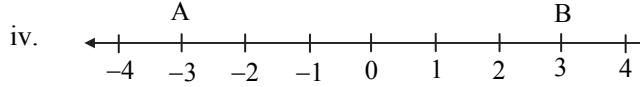
एकूण गुण: 40

सूचना:

- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- गणकयंत्राचा वापर करता येणार नाही.
- प्रश्नांच्या उजवीकडे दिलेल्या संख्या प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
- आवश्यक वाटेल त्या ठिकाणी उत्तराशेजारी आकृती काढावी.
- रचनेतील सर्व खुणा स्पष्ट असाव्यात. त्या पुसू नका.
- कोणतीही सिद्धता लिहिताना उत्तराशेजारी आकृती असणे आवश्यक आहे. तसेच, दिलेली सिद्धता आकृतीशी सुसंगत असणे आवश्यक आहे.

1. (A) खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही चार):

[4]

- जर $\Delta ABC \sim \Delta PQR$ व $\angle A = 60^\circ$, तर $\angle P =$ किती?
- काटकोन ΔABC मध्ये $\angle B = 90^\circ$, $AB = 6$, $BC = 8$, तर $AC =$ किती?
- 3.2 सेमी त्रिज्येच्या वर्तुळातील सर्वांत मोठ्या जीवेची लांबी किती?
- या संख्यारेषेवरून $d(A, B)$: काढा.
- $\sin 30^\circ + \cos 60^\circ$ ची किंमत काढा.
- 7 सेमी त्रिज्या असलेल्या वर्तुळाचे क्षेत्रफल काढा.

(B) खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही दोन):

[4]

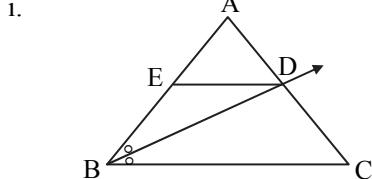
- 5.7 सेमी लांबीचा रेषाखंड AB काढून त्याचा लंबदुभाजक काढा.
- काटकोन त्रिकोण PQR मध्ये तर $\angle P = 60^\circ$, $\angle R = 30^\circ$ व $PR = 12$, तर PQ व QR च्या किमती काढा.
- एका शंकूची लंब उंची 12 सेमी व त्रिज्या 5 सेमी असेल, तर शंकूची तिरकस उंची काढा.

2. (A) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून लिहा:

[4]

- ΔABC व ΔDEF हे दोन्ही समभुज त्रिकोण आहेत. $A(\Delta ABC) : A(\Delta DEF) = 1 : 2$ असून $AB = 4$, तर $DE = ?$
 (A) $2\sqrt{2}$ (B) 4   (C) 8   (D) $4\sqrt{2}$
- खालीलपैकी कोणते पायथागोरसचे त्रिकूट आहे?
 (A) (5, 12, 14)   (B) (3, 4, 2)   (C) (8, 15, 17)   (D) (5, 5, 2)
- केंद्र O असलेल्या वर्तुळात कंस ACB मध्ये $\angle ACB$ अंतर्लिखित केला आहे. जर $\angle ACB = 65^\circ$, तर $m(\text{कंस } ACB) =$ किती?
 (A) 130° (B) 295° (C) 230° (D) 65°
- $1 + \tan^2 \theta =$ किती?
 (A) $\sin^2 \theta$ (B) $\sec^2 \theta$ (C) $\cosec^2 \theta$ (D) $\cot^2 \theta$

- (B) खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही दोन): [4]
- केंद्र A व त्रिज्या 3.4 सेमी असलेल्या वर्तुळास त्यावरील P बिंदूतून स्पर्शिका काढा.
  - A(3, 1) व B(5, 3) या बिंदूतून जाणाऱ्या रेषेचा चढ काढा.
  - एका गोलाची त्रिज्या 3.5 सेमी आहे, तर त्याचे वक्रपृष्ठफळ काढा.
3. (A) खालील कृती पूर्ण करा (कोणत्याही दोन): [4]

$\triangle ABC$ मध्ये किरण BD हा $\angle ABC$ चा दुभाजक आहे.

जर $A-D-C$, $A-E-B$ व रेख $ED \parallel$ बाजू BC , तर सिद्ध करा:

$$\frac{AB}{BC} = \frac{AE}{EB}$$

सिद्धता:

$\triangle ABC$ मध्ये किरण BD हा $\angle B$ चा दुभाजक आहे.

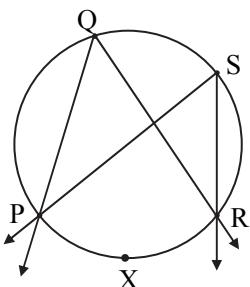
$$\therefore \frac{AB}{BC} = \frac{\boxed{}}{\boxed{}} \quad \dots(i) \text{ (कोनदुभाजकाच्या प्रमेयानुसार)}$$

$\triangle ABC$ मध्ये रेख $DE \parallel$ बाजू BC

$$\therefore \frac{AE}{EB} = \frac{AD}{DC} \quad \dots(ii) \boxed{}$$

$$\therefore \frac{AB}{\boxed{}} = \frac{\boxed{}}{EB} \quad \dots[(i) \text{ व } (ii) \text{ वरून}]$$

ii.

सिद्ध करा की, एकाच कंसातील अंतर्लिखित कोन एकरूप असतात.

पक्ष: $\angle PQR$ व $\angle PSR$ हे एकाच कंसातील अंतर्लिखित कोन असून त्यांनी कंस PXR अंतर्खंडित केला आहे.

साध्य: $\angle PQR \cong \angle PSR$

सिद्धता:

$$m\angle PQR = \frac{1}{2} m(\text{कंस PXR}) \quad \dots(i) \boxed{}$$

$$m\angle \boxed{} = \frac{1}{2} m(\text{कंस PXR}) \quad \dots(ii) \boxed{}$$

$$\therefore m\angle \boxed{} = m\angle PSR \quad \dots[(i) \text{ व } (ii) \text{ वरून}]$$

$$\therefore \angle PQR \cong \angle PSR \quad \dots(\text{समान मापाचे कोन एकरूप असतात.})$$

- iii. 18 सेमी त्रिज्येचा एक भरीव गोल वितळवून त्यापासून 6 सेमी त्रिज्या व 12 सेमी उंची असणाऱ्या भरीव वृत्तचिती तयार केल्या, तर किती वृत्तचिती तयार होतील, हे काढण्यासाठी खालील कृती पूर्ण करा.

कृती: गोलाची त्रिज्या $r = 18$ सेमी

वृत्तचितीकरता, त्रिज्या $R = 6$ सेमी, उंची $H = 12$ सेमी

$$\begin{aligned}
 \therefore \text{तयार होणाऱ्या वृत्तचितींची संख्या} &= \boxed{\quad} \\
 &= \frac{4}{3} \pi r^3 \\
 &= \boxed{\quad} \\
 &= \frac{4}{3} \times 18 \times 18 \times 18 \\
 &= \boxed{\quad} \\
 &= \boxed{\quad}
 \end{aligned}$$

(B) खालील प्रश्न सोडवा. (कोणतेही दोन)

[4]

- i.

काटकोन त्रिकोण ABC मध्ये, $BD \perp AC$.
जर $AD = 4$, $DC = 9$, तर BD किती = ?

ii. खालील बिंदू एकरेषीय आहेत की नाहीत ते ठरवा.
 $A(1, -3)$, $B(2, -5)$, $C(-4, 7)$.

iii. जर $\sec \theta = \frac{25}{7}$, तर $\tan \theta$ ची किंमत काढा.

4. खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही तीन):

[9]

- i. ΔPQR मध्ये, रेख PM ही मध्यगा आहे. $PM = 9$ आणि $PQ^2 + PR^2 = 290$, तर QR ची लांबी काढा.

- ii.

वरील आकृतीमध्ये वर्तळाचे केंद्र O आहे. $\angle QPR = 70^\circ$ व $m(\text{कंस } PYR) = 160^\circ$, तर खालील किमती काढा.

- (a) $m(\text{कंस QXR})$
 (b) $\angle QOR$
 (c) $\angle PQR$

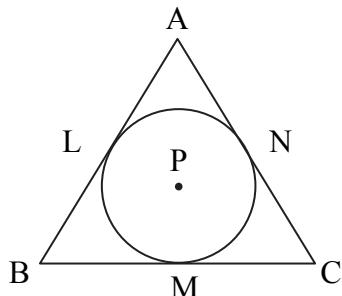
- iii. 4.2 सेमी त्रिज्या घेऊन वर्तुळ काढा. वर्तुळकेंद्रापासून 7 सेमी अंतरावरील बिंदूतून त्या वर्तुळास स्पर्शिका काढा.

iv. एका झाडाच्या बुंध्यापासून 12 मीटर अंतरावर असणाऱ्या निरीक्षकास झाडाच्या शेंड्याकडे पाहताना 60° मापाचा उन्नत कोन करावा लागतो, तर झाडाची उंची काढा. ($\sqrt{3} = 1.73$)

5. खालील प्रश्न सोडवा (कोणताही एक):

[4]

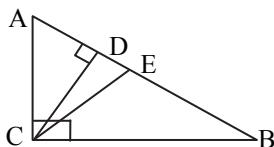
i.

वरील आकृतीत P केंद्र असलेले वर्तुळ $\triangle ABC$ मध्ये अंतर्लिंगित असून बाजू AB , बाजू BC व बाजू AC ला अनुक्रमे L , M व N बिंदूत सर्श करते. या वर्तुळाची त्रिज्या r आहे.

$$\text{सिद्ध करा की: } A(\Delta ABC) = \frac{1}{2} (AB + BC + AC) \times r.$$

ii.

वरील आकृतीत $\triangle ABC$ मध्ये $\angle ACB = 90^\circ$. रेख $CD \perp$ बाजू AB आणि रेख CE हा $\angle ACB$ चा कोनदुभाजक आहे.

$$\text{तर सिद्ध करा की: } \frac{AD}{BD} = \frac{AE^2}{BE^2}.$$

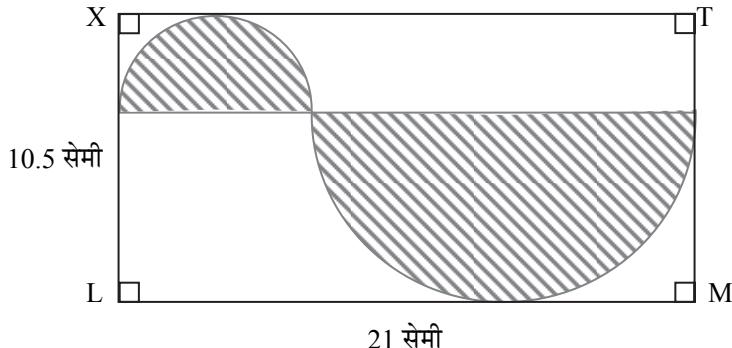
6. खालील प्रश्न सोडवा (कोणताही एक):

[3]

i.

बिंदू $(2, 0)$, $(-2, 0)$ व $(0, 2)$ हे त्रिकोणाचे शिरोबिंदू आहेत हे दाखवा. तसेच त्रिकोणाचा प्रकार सकारण लिहा.

ii.

दिलेल्या आकृतीत, $\square XLMT$ हा आयत असून $LM = 21$ सेमी, $XL = 10.5$ सेमी. लहान अर्धवर्तुळाचा व्यास हा मोठ्या अर्धवर्तुळाच्या व्यासाच्या निम्मा आहे, तर रेखांकित न केलेल्या भागाचे क्षेत्रफल किती?